
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ως ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
ΤΟ «ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ» ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ «ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ»	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο	
ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ «ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ» ΣΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	
Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΜΕΞΙΚΟΥ ΩΣ ΜΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο	
ΑΠΟ ΤΗ <i>TENOCHTITLÁN</i> ΣΤΟ <i>DISTRITO FEDERAL</i>	
3.1	
Η ΠΡΩΤΗ ΠΟΛΗ. «Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ» <i>Η TENOCHTITLÁN ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ</i>	
3.2	
Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ « <i>CONQUISTA</i> » ΚΑΙ Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ <i>CORTÉS</i> ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΙΘΑΓΕΝΩΝ	
3.3	
Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΗ ΤΟ <i>DISTRITO FEDERAL</i> ΚΑΙ ΟΙ «ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ ΤΩΝ ΦΤΩΧΩΝ»	
3.3α	
ΟΙ «ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ ΤΩΝ ΦΤΩΧΩΝ»	
3.3β	
Η ΠΟΛΗ <i>NEZA</i>	
Ως ΕΠΙΛΟΓΟΣ	

ΤΟ «ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ» ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟ «ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΚΑΤΟΙΚΙΑ»

Ο *οίκος*, η κατοικία, η «*στέγη*», ό,τι μορφή και αν έχει πάρει μέσα στο χρόνο και μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών, ανέκαθεν υπήρξε για τον άνθρωπο ένα **καταφύγιο**. Ένας *τόπος προφύλαξης* από καιρικές μεταβολές, μια *στοιχειώδης ασφάλεια* εναντίον εχθρικών επιθέσεων, ένας *χώρος οικείος* για την ικανοποίηση βιολογικών, ψυχολογικών και κοινωνικών αναγκών του ανθρώπου. (Νικολαΐδου 1993:280)

Το έτος 2009 βρίσκει τις κοινωνίες μας μπροστά σε μια κοσμοϊστορική αλλαγή: Για πρώτη φορά στην ανθρώπινη ιστορία, οι πόλεις συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού του πλανήτη. Η μορφή και η σύνθεσή τους είναι αποτέλεσμα των διαδικασιών εκβιομηχάνισης και αστικοποίησης που επιτελούνται στην κοινωνία για πάνω από έναν αιώνα. Όλο αυτόν τον καιρό, ένα ζήτημα που δεν έχει πάψει να αποτελεί «*επείγουσα ανάγκη*» για τις κοινωνίες των πόλεων, είναι το ζήτημα της στέγης και της «*κατοικίας*» (Lefebvre 1977, σ.179). Σύμφωνα με τον Lefebvre στο έργο του «*Δικαίωμα στην Πόλη*», σε αυτή την πορεία εξέλιξης των πόλεων, τις κυριότερες συνέπειες, τις υφίσταται η εργατική τάξη. Ο Lefebvre μιλά για την «*αθλιότητα του κατοικείν*» και έναν «*ταξικό διαχωρισμό που οριοθετείται πάνω στο έδαφος*». Πράγματι, σε πολλές περιπτώσεις αστικών κέντρων, ο ταξικός διαχωρισμός, είναι και χωροταξικός διαχωρισμός. Από τα προάστια του Παρισιού μέχρι τις «*χαμένες πόλεις*» της *Πόλης του Μεξικού*, η εργατική τάξη φαίνεται να έχει εκδιωχθεί από το κέντρο στην περιφέρεια. Ο Lefebvre, το 1977, μιλά για τα δικαιώματα που στερείται το προλεταριάτο στην πόλη. Ανάμεσα στο «*δικαίωμα στην εργασία, το δικαίωμα στη μόρφωση και την εκπαίδευση, στην υγεία και τη στέγη, στον ελεύθερο χρόνο και στη ζωή*», για την εργατική τάξη, το «*δικαίωμα στη πόλη*» έχει ιδιαίτερη αξία και σημασία, εξαιτίας της *εκδίωξης* που υπόκειται από το χώρο της πόλης (Lefebvre 1977:181). Σήμερα, παρότι θέτονται νέοι όροι, όσον αφορά τα ζητήματα της αστικοποίησης, της κεντρικότητας και του προλεταριάτου, το αίτημα για «*δικαίωμα στην πόλη*» παραμένει επίκαιρο. Εξίσου επίκαιρο και βασικό παραμένει το αίτημα, για «**δικαίωμα στην κατοικία**». Μια ανάγκη που, αν και εξαιρετικά θεμελιώδης και αυτονόητη, διακυβεύεται σε πολλές μεριές του σύγχρονου κόσμου.

Η παρούσα εργασία φιλοδοξεί να ασχοληθεί με το «*ζήτημα της κατοικίας*» από τη σκοπιά του κατά πόσο πληρείται το βασικό αυτό, ανθρώπινο δικαίωμα στις σύγχρονες μεγαλουπόλεις. Ως αντικείμενο μελέτης επιλέχθηκε η **Πόλη του Μεξικού**, ως μια από τις μητροπόλεις της Λατινικής Αμερικής και του Τρίτου Κόσμου.

Η προσέγγιση αυτού του θέματος στηρίχθηκε, κυρίως, σε διεθνή βιβλιογραφία αλλά και σε έρευνα μέσω διαδικτύου. Οι κύριες πηγές που χρησιμοποιήθηκαν, αφορούν επίσημες έρευνες και μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί γύρω από ζητήματα αστικοποίησης, τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο, όσο και σε τοπικό –εδώ, σχετικά με το Μεξικό. Το *Global Report 2003*, των Ηνωμένων Εθνών, για τους *Ανθρώπινους Οικισμούς*, αποτέλεσε το βασικό εργαλείο για το «*ζήτημα της κατοικίας*», στη Λατινική

Αμερική και την *Πόλη του Μεξικού*, συγκριτικά με την κατάσταση παγκοσμίως. Παρόλα αυτά, έγινε προσπάθεια τα στοιχεία αυτά, να συγκριθούν και να εμπλουτιστούν –όσο ήταν δυνατό. Για το σκοπό αυτό χρησιμοποιήθηκε υλικό από επίσημες ιστοσελίδες, όπως: *United Nations Statistics Division, United Nations Habitat, National Geographic Magazine, INEGI (Instituto Nacional de Estadística y Geografía de México)* κ.α. Ειδικότερα για την *Πόλη του Μεξικού*, χρησιμοποιήθηκε σχετικό βιβλιογραφικό υλικό – άρθρα και μελέτες- από τις εκδόσεις του *UNAM (Universidad Nacional Autónoma de México)*.

Στο βαθμό που, η εργασία αυτή φιλοδοξεί να παρουσιάσει μια προβληματική, γύρω από το «ζήτημα της κατοικίας», χρησιμοποιείται βιβλιογραφία για την ενίσχυση της θέσης αυτής. Το «*Δικαίωμα στην Πόλη*» του Lefebvre, αποτελεί την εναρκτήρια βάση, μια αφορμή γύρω από έναν προβληματισμό, που στη συνέχεια ενισχύεται από το έργο διαφορετικών επιστημόνων, όπως ο Mike Davis –στο έργο του για τα *Slums*- η Doreen Massey –για την *Tenochtitlán* στο έργο της *Για το Χώρο*- ο Manuel Castells –για την *Πόλη του Μεξικού*, στο έργο του για τα *Κοινωνικά Κινήματα των Πόλεων*. Επιπλέον, χρησιμοποιούνται κείμενα Ελλήνων επιστημόνων, γύρω από ζητήματα πόλης και αστικοποίησης, όπως το άρθρο των Μ. Μαντουβάλου και Μ. Μαυρίδου -για το φαινόμενο της αυθαίρετης δόμησης- και η διδακτορική διατριβή της Μ.Χαϊδοπούλου-Βρυχέα –μια συγκριτική μελέτη για την Αθήνα και την Πόλη του Μεξικού.

Τέλος, η προσωπική επίσκεψη στην *Πόλη του Μεξικού*, ήταν αυτή που προκάλεσε το προσωπικό ερευνητικό ενδιαφέρον και υπήρξε η αφορμή για ενασχόληση, στα πλαίσια της παρούσας εργασίας. Παρόλα αυτά, το υλικό που χρησιμοποιείται εδώ, από την επιτόπια αυτή επίσκεψη, είναι κυρίως εμπειρικό και φωτογραφικό.

MEGACITIES

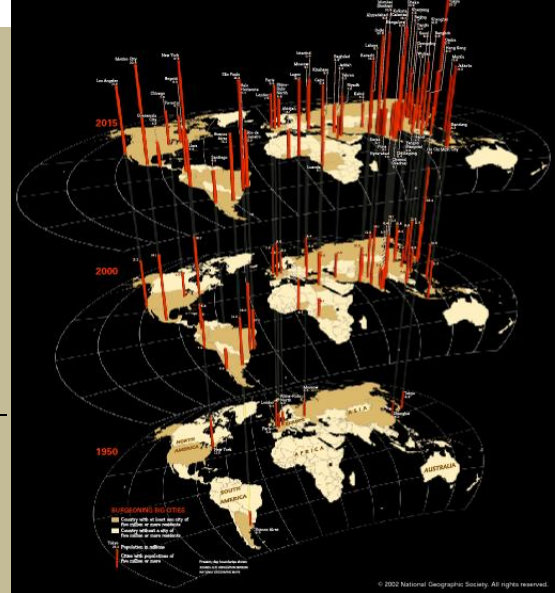
ο διπλανός χάρτης του 2002, παρουσίαζε την ανάπτυξη των μεγάλων πόλεων (>5.00 εκ. κατοίκων) κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα και «προέβλεπε» την πληθυσμιακή αύξηση για τις αρχές του 21^{ου}.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ:

NEW YORK: 1950: 12.3 εκ.
2000: 16.7 εκ.
2015: 17.9 εκ.

MEXICO CITY: 1950: <5.0 εκ.
2000: 18.1 εκ.
2015: 20.4 εκ.



(ΠΗΓΗ: NATIONAL GEOGRAPHIC MAGAZINE 2002)

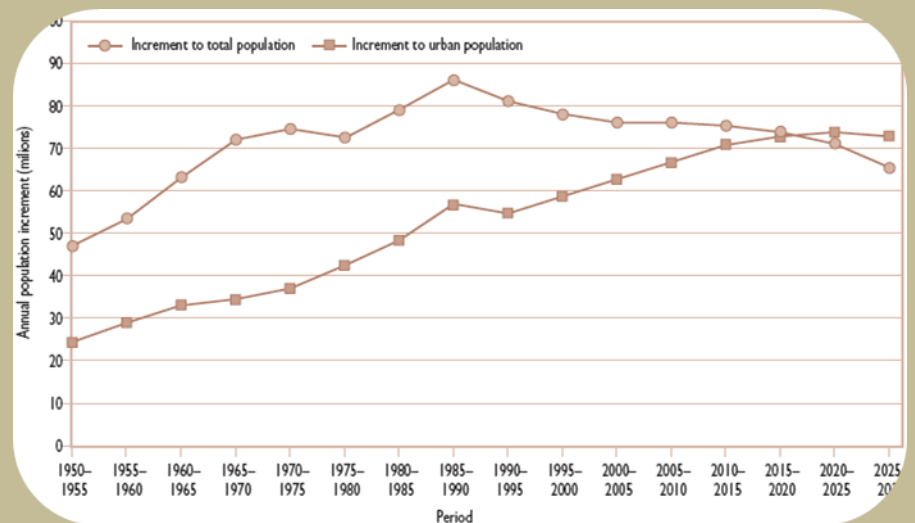


Ελκ. 1

POPULATION

ο διπλανός πίνακας παρουσιάζει -και προβλέπει- την ετήσια αύξηση του πληθυσμού παγκοσμίως (σε εκατομμύρια), από το 1950 μέχρι το 2025.

-  ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΟΛΟΥ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
-  ΑΥΞΗΣΗ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ



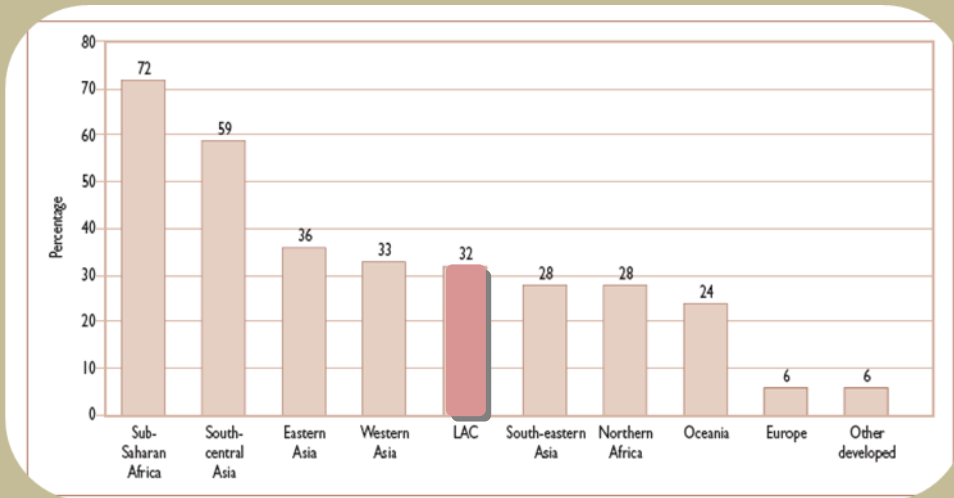
(ΠΗΓΗ: UNITED NATIONS POPULATION DIVISION 2002) Ελκ. 2

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΟ «ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ» ΣΤΗ ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Ένα σημαντικό σκέλος της όλης προβληματικής γύρω από το «ζήτημα της κατοικίας», είναι η αναφορά στο παγκόσμιο φαινόμενο των λεγόμενων «slums». Σύμφωνα με το Report των Ηνωμένων Εθνών του 2003 για τους ανθρώπινους οικισμούς, τα «slums» υπάρχουν από τότε που η ανθρωπότητα άρχισε να κατοικεί σε πόλεις. Ο τρόπος διαβίωσης των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων στις πολυπληθείς πόλεις χαρακτηριζόταν πάντα, από πυκνοκατοικημένες περιοχές κατοικίας σε συνδυασμό με ανεπαρκείς κοινωνικές παροχές. Αν και σήμερα ο όρος παραπέμπει συνειρμικά στις μεγαλουπόλεις του Τρίτου Κόσμου, χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά για να περιγράψει συνθήκες διαβίωσης των φτωχών που συνωστίζονταν στις ευρωπαϊκές πόλεις των περασμένων αιώνων. Στην Ευρώπη, το φαινόμενο των «slums» παρουσίασε έξαρση, μεταξύ 17^{ου} και 19^{ου} αιώνα. Τον 20^ο –και αρχές 21^{ου} – αιώνα τα «slums» τεράστιας κλίμακας κατακλύζουν τις μητροπόλεις του αναπτυσσόμενου κόσμου και κυρίως του Τρίτου Κόσμου και της Λατινικής Αμερικής (United Nations/Habitat 2003:8).

Η κρίση στην οργάνωση του χώρου και την κατοικία που συνόδεψε το φαινόμενο της αστικοποίησης, τόσο στις βιομηχανικά ανεπτυγμένες, όσο και στις χώρες της περιφέρειας (Μαντουβάλου, Μαυρίδου 1993:80), στη Λατινική Αμερική είναι συνεχώς παρούσα. Σε όλη την ήπειρο ο αγώνας για διεκδίκηση της γης από τους αυτόχθονες και η εξασφάλιση στέγης, για τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, είναι αντικείμενο πολιτικών κινημάτων και πρακτικών των κυβερνήσεων των κρατών. Μπορούμε να πούμε κάπως αφαιρετικά ότι, η «αστικοποίηση» στη Λατινική Αμερική συνέβαλλε στην αλλαγή της μορφής των πόλεων που άνοιξε η περίοδος της αποικιοκρατίας στην ήπειρο. Η υπόθεση αυτή μπορεί να ενισχυθεί από το γεγονός ότι οι ελλείψεις σε κατοικία στην ήπειρο σχετίζονται συχνά, με ιθαγενείς πληθυσμούς και απογόνους τους. Συνοψίζοντας, τα «slums» είναι αναπόσπαστο κομμάτι σχεδόν κάθε λατινοαμερικανικής μεγαλούπολης και συνήθως ο ταξικός διαχωρισμός που εκφράζεται στο χώρο, είναι και φυλετικός. Σύμφωνα με επίσημες πηγές των Ηνωμένων Εθνών, το ποσοστό κατοικούντων σε «slums» το 2001, ήταν 31.9% (United Nations/Habitat 2003:XXV).

Οι χώρες της Λατινικής Αμερικής παρουσιάζουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά που έχουν να κάνουν με την ιστορία και την οργάνωση των κοινωνιών τους, ταυτόχρονα όμως παρουσιάζουν και μεγάλες διαφορές, που εντοπίζονται κυρίως, μεταξύ των χωρών της Νότιας, με τις χώρες της Κεντρικής Αμερικής. Στο πλαίσιο αυτό, είναι λάθος να μιλάμε για μια χώρα που μπορεί να εκπροσωπήσει ολόκληρη την ήπειρο, σε κάποια μελέτη. Στην παρούσα εργασία επιλέχθηκε η Πόλη του Μεξικού ως αντικείμενο μελέτης, κυρίως για λόγους προσωπικού ερευνητικού ενδιαφέροντος, όπως προαναφέραμε.



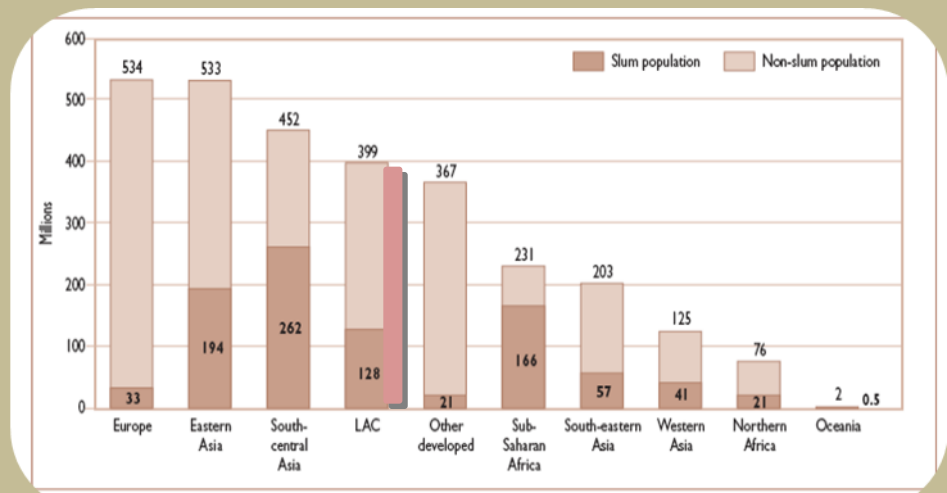
SLUM DWELLERS

ο διπλανός πίνακας παρουσιάζει το ποσοστό των κατοίκων των slums ανά περιοχή

(ΠΗΓΗ: UNITED NATIONS/HABITAT 2003/ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ: ΙΔΙΑΣ) **Εικ.3**

SLUM DWELLERS

ο διπλανός πίνακας παρουσιάζει την αναλογία (εκατομμύρια) των κατοίκων των slums στον αστικό πληθυσμό, ανά περιοχή



(ΠΗΓΗ: UNITED NATIONS/HABITAT 2003/ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ: ΙΔΙΑΣ) **Εικ. 4**

Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΜΕΞΙΚΟΥ ΩΣ ΜΙΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ

Το ενδιαφέρον που παρουσιάζει η Πόλη του Μεξικού και θα μας απασχολήσει εδώ, μπορεί να συνοψιστεί στα ακόλουθα στοιχεία:

1. Πρόκειται για την μεγαλύτερη σε πληθυσμό πόλη της Λατινικής Αμερικής και σε γενικές γραμμές, συγκεντρώνει κάποια γενικά χαρακτηριστικά των περισσότερων λατινοαμερικάνικων μητροπόλεων.
2. Το φυσικό περιβάλλον της πόλης -η τοπογραφία της- έχει μετασχηματιστεί σε εξαιρετικό βαθμό. Οι αλλαγές του φυσικού τοπίου παρουσιάζουν άμεση σχέση με τον κοινωνικό - χωροταξικό διαχωρισμό που διακρίνει την πόλη.
3. Παρόλη τη ριζική μετάλλαξη που έχει υποστεί η πόλη μέσα στους αιώνες, διατηρεί ζωντανά, στην καθημερινότητα των κατοίκων της, στοιχεία του πολιτισμού των Αζτέκων.

Η ριζική μεταλλαγή του φυσικού περιβάλλοντος και η ζωντανή σχέση των κατοίκων της πόλης, των «*Chilangos*», με το προ-αποικιακό παρελθόν τους, είναι τα χαρακτηριστικά που προκάλεσαν το ερευνητικό ενδιαφέρον, για ανάγνωση της πόλης, στο επίπεδο των συνθηκών κατοίκησης. Ένας ουσιαστικός διαχωρισμός που χαρακτηρίζει το Μεξικό και είναι διακριτός ιδιαίτερα στην *Πόλη του Μεξικού* είναι αυτός του χρώματος. Ο φυλετικός διαχωρισμός, συχνά στο Μεξικό είναι και ταξικός, αφού οι πιο ανοιχτόχρωμοι Μεξικανοί είναι συνήθως πιο εύποροι. Στην περίπτωση της *Πόλης του Μεξικού*, τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα, αποτελούνται συνήθως, από σκουρόχρωμους «*Chilangos*», οι οποίοι, θεωρείται ότι, είναι και οι ιθαγενείς αυτού του τόπου.

Η παρούσα εργασία προσπαθεί να απαντήσει στο ερώτημα, κατά πόσο οι φτωχοί «*Chilangos*» της *Πόλης του Μεξικού*, έχουν πρόσβαση στο «δικαίωμα στην κατοικία» και κάτω από ποιές συνθήκες το εκπληρούν.

Τα στοιχεία και τα δεδομένα που προκύπτουν -με βάση μελέτες και έρευνες γύρω από το θέμα των «*slums*» στην *Πόλη του Μεξικού*- μπορεί κανείς να τα συναντήσει σε αντίστοιχες μελέτες των περισσότερων σύγχρονων μητροπόλεων του Τρίτου Κόσμου. Παρόλα αυτά, το στοιχείο εκείνο -που καθιστά μοναδική την περίπτωση της πόλης αυτής- και την προσωποποιεί (πέρα από τα συγκριτικά ποσοστά των πινάκων των Ηνωμένων Εθνών (UN-Habitat 2003), είναι η περαιτέρω ανάγνωση της εξέλιξης της κοινωνίας, των πρώτων κατοίκων της περιοχής και του τρόπου κατοίκησης τους, μέχρι τις μέρες μας.

Για το λόγο αυτό ακολουθείται η εξής δομή, στην παρουσίαση της πόλης:

- Η πρώτη πόλη. «*Η πόλη του νερού*». Η **Tenochtitlán** και η θέση του λαού.
- Η εποχή της «*Conquista*» και η πόλη του *Cortés*. Τα θεμέλια της σημερινής πόλης και η θέση των ιθαγενών.
- Η σύγχρονη πόλη. Το **Distrito Federal** και οι «*κατοικίες των φτωχών*».

8. Population of capital cities and cities of 100 000 or more inhabitants: latest available year, 1988 - 2007
 Population des capitales et des villes de 100 000 habitants ou plus: dernière année disponible, 1988 - 2007

Continent, country or area, date, code and city Continent, pays ou zone, date, code et ville	City proper - Ville proprement dite				Urban agglomeration - Agglomération urbaine			
	Population		Surface area - Superficie (km ²)	Population		Surface area - Superficie (km ²)		
Both sexes - Les deux sexes	Male - Masculin	Female - Féminin		Both sexes - Les deux sexes	Male - Masculin		Female - Féminin	

AMERICA, NORTH - AMÉRIQUE DU NORD

MEXICO, CIUDAD DE¹⁴ 18 204 965

AMERICA, SOUTH - AMÉRIQUE DU SUD

BUENOS AIRES 2 965 403 11 298 030

Sao Paulo 11 016 703¹² 1 493

Rio de Janeiro 6 136 652¹²

LIMA 8 445 711

SANTA FE DE BOGOTÁ 7 050 228

(ΠΗΓΗ: UNITED NATIONS/DEMOGRAPHIC YEARBOOK 2007/ ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ: ΙΔΙΑΣ) **Εικ. 5**

CHILANGO

Το επίθετο *chilango* χρησιμοποιείται ως ονομαστικό, για τους κατοίκους της Πόλης του Μεξικού. Πρόκειται για μια αρκετά διφορούμενη λέξη, η ετυμολογία της οποίας έχει λάβει διάφορες εκδοχές. Από αρκετούς θεωρείται ότι αποτελεί μια καλή λύση στο ζήτημα ονοματοδότησης των κατοίκων της πρωτεύουσας, αφού η πρωτεύουσα της χώρας ονομάζεται *México, La Ciudad de México*, ή *Distrito Federal*. Παρόλα αυτά, ο χαρακτηρισμός, εκτός από μια απλή περιγραφή των κατοίκων της πρωτεύουσας, παίρνει ορισμένες φορές αρνητική χροιά, όταν χρησιμοποιείται από τους υπόλοιπους Μεξικανούς. Η χρήση του ως: «*Ιθαγενής -ντόπιος- της Πόλης του Μεξικού, ιδιαίτερα για τα κατώτερα στρώματα*», τείνει επίσημα να εγκαταλειφθεί, ενώ έχει πλέον υιοθετηθεί το: «*Αυτός που προέρχεται από την Πόλη του Μεξικού*», ως ένα τυπικό επίθετο.

(GENTILICIOS: CHILANGO/GABRIEL ZAID)

(ΠΗΓΗ: LETRAS LIBRES - NOVIEMBRE 1999/ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΙΔΙΑΣ) **Εικ. 6**

Η ΠΡΩΤΗ ΠΟΛΗ. «Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ» .
 Η ΤΕΝΟΧΤΙΤΛΆΝ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ .

«Η μεγάλη πόλη Τενοτσιπιτλάν είχε γεννηθεί από το νερό και ήταν ολόκληρη νερό. Γέφυρες, κυματοθραύστες, αυλάκια, κανάλια: από τους δρόμους του νερού πηγαινοέρχονταν διακόσιες χιλιάδες κανό ανάμεσα στα σπίτια, τις πλατείες, τους ναούς, τα παλάτια, τις αγορές, τους πλωτούς κήπους, τις φυτείες» (Galeano 2008:125).

Η εικόνα της «υδάτινης πόλης» που προσφέρει η παραπάνω περιγραφή, είναι η εικόνα του τοπίου που περιγράφει στα μυθικά του λόγια ο *Huitzilopochtli*, ο θεός των *mexicas/aztecas*, και ιδρυτής της πόλης *México-Tenochtitlán*, όταν σύμφωνα με τον μύθο, έδωσε εντολή στον λαό του για την εγκατάστασή τους στην *Κοιλιάδα του Μεξικού*. Η θεϊκή εντολή μιλούσε για έναν τόπο, όμορφο και γόνιμο, με ένα μεγάλο καθρέφτη νερού να εκτείνεται σε όλη την κοιλάδα. Έναν τόπο που θα τους πρόσφερε ότι χρειαζόντουσαν για να ζήσουν, όπου τίποτα δεν θα πήγαινε χαμένο. Απ' όπου θα γινόντουσαν ξακουστοί σε όλα τα μέρη του κόσμου (Eugenia Acosta Sol 1999). Έτσι, η φυλή του θεού κατέλαβε το νησί στο κέντρο της μεγάλης λίμνης και περίπου, από το 1325, μέχρι το 1521 κυβέρνησε την μεγάλη αυτοκρατορία των Αζτέκων.

Δύο, εξίσου σημαντικοί, παράγοντες λήφθηκαν υπόψη για την οργάνωση, στο χώρο, της πρώτης πόλης. Ο ναός του *Huitzilopochtli*, που όριζε το κέντρο της πόλης και το υδάτινο στοιχείο. Η πόλη αναπτύχθηκε προς τα τέσσερα σημεία του οριζοντα και το κέντρο της συνδέθηκε με τις όχθες τις λίμνης μέσω τεσσάρων μεγάλων μονοπατιών. Οι δρόμοι αυτοί χώριζαν την πόλη σε τέσσερα μεγάλα τμήματα, τα λεγόμενα «*campan*». Μέσα εκεί αναπτυσσόταν, στον χώρο, το σύστημα οργάνωσης της κοινωνίας των *mexicas/aztecas*, μιας οργάνωσης βασισμένης στη συγγένεια. Η πρωταρχική μονάδα της κοινωνικής πυραμίδας ήταν η οικογένεια, τα όρια της οποίας ορίζονταν από το *calpulli*, (μεγάλη κατοικία). Επόμενη ομαδοποίηση ήταν η γειτονιά της φυλής το *barrio*, όπου συγκεντρώνονταν τα *calpulli* των συγγενικών οικογενειών. Τελευταίος χωρικός διαχωρισμός το *campan*, ένα από τα τέσσερα μεγάλα τμήματα, στα οποία ήταν χωρισμένη η πόλη και στο οποίο οργανώνονταν πολλές γειτονιές.

Οι ονομασίες των τμημάτων αυτών συναντιόνται και στη σύγχρονη πόλη. Βορειοανατολικά το *campan Atzacualco* -το μικρό φράγμα. Βορειοδυτικά το *campan Cueroapan* -ο τόπος που ανθίζουν τα λουλούδια. Νοτιοδυτικά το *campan Moyotlan* -ο τόπος των μυγών. Νοτιοανατολικά το *campan Teopan, Zoquiapan* ή *Xochimilca* -στον τόπο των θεών- (Eugenia Acosta Sol 1999).

Την κοινωνική – χωρική οργάνωση της πόλης συμπλήρωνε το πολυπληθές δίκτυο υδάτινων καναλιών, που χρησίμευαν άλλα, στην κυκλοφορία μέσα στην πόλη και άλλα, για ύδρευση του

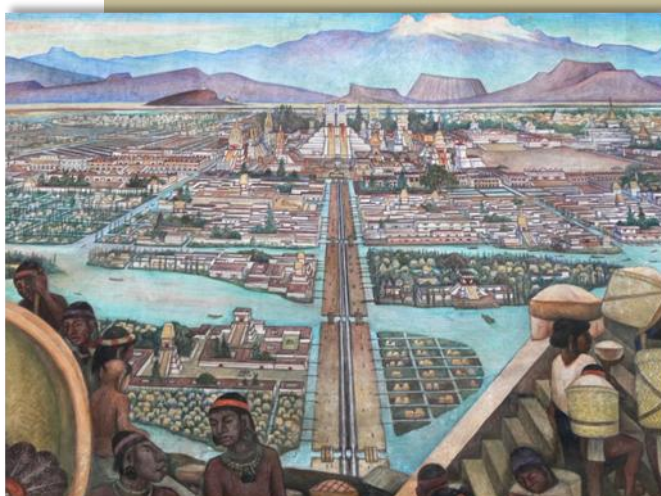
πληθυσμού και το ιδιαίτερο σύστημα κατάτμησης μικρών κομματιών γης μεταξύ των καναλιών, τα λεγόμενα *chinampas*, που χρησίμευαν για την καλλιέργεια των αγαθών.

Κλείνοντας την περιγραφή της πόλης των Αζτέκων, κρατάμε συνοπτικά ορισμένα στοιχεία:

- Η οργανωμένη χωροταξικά, ανάπτυξη της πόλης προς τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα.
- Η οργάνωση της κοινωνίας σε *φυλές* – *φατρίες* και η εξέλιξη της γραμμής της συγγένειας μεταξύ τους, οργανωμένη και στο χώρο.
- Η χρήση του υδάτινου στοιχείου και η οργάνωση του συστήματος καλλιέργειας και ύδρευσης για τις ανάγκες της πολυπληθούς πόλης.
- Σύμφωνα με ιστορικές πηγές, η συνολική έκταση της πόλης, μέσω του πολύπλοκου συστήματος καναλιών και γεφυρών που τη διέσχισε, έφτανε τα 13.5 τετραγωνικά χιλιόμετρα, ενώ ο πληθυσμός της φαίνεται ότι κυμαινόταν μεταξύ 80 και 200 χιλιάδων κατοίκων.

Η ύδρευση της TENOCHTITLÁN

- ❖ Στο κέντρο ο ναός του Huitzilochtlī. Ένας αετός –σύμβολο των Αζτέκων για τον ήλιο– πάνω σε ένα φραγκόσυκο –σύμβολο της πόλης– στο κέντρο της σφραγίδας της πόλης.
- ❖ Το ορθογώνιο σχήμα με τις διαγωνίους απεικονίζει την χωροταξία της πόλης κατά τους Αζτέκους, Τον χώρο ορίζουν οι calzadas, που οδηγούν στα τέσσερα σημεία του ορίζοντα και τα τέσσερα τμήματα της πόλης, τα *campes*.



ΠΗ ΓΗ: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Murales_Rivera_-_Markt_in_Tlatelolco_3.jpg **Εικ. 7**



TENOCHTITLÁN / ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΑΖΤΕΚΩΝ **Εικ. 6**

LA GRAN TENOCHTITLÁN

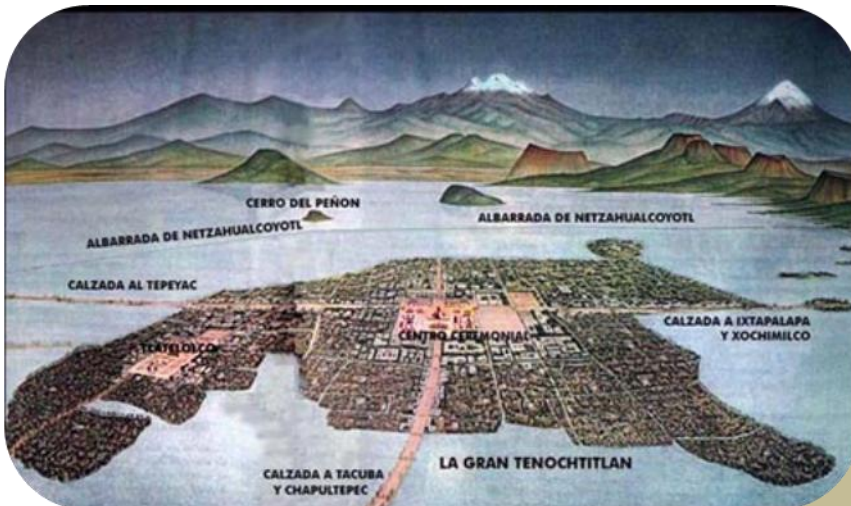
Λεπτομέρεια από το έργο MURALES του **DIEGO RIVERA** για το Palacio Nacional της Πόλης του Μεξικού (1945).

ΤΕΝΟΧΤΙΤΛÁN 1524
 Χάρτης από την αλληλογραφία
 του Hernán Cortés (1485–1547).

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΗ ΤΩΝ ΙΣΠΑΝΩΝ



ΠΗ ΓΗ: <http://www.latinamericanstudies.org/aztecs.htm> **Ευκ. 8**



Ο χάρτης της ΤΕΝΟΧΤΙΤΛÁN
 L. Covarrubias

Πίνακας από το Museo del Templo Mayor,
 στην Πόλη του Μεξικού.

Διακρίνονται το *CENTRO CEREMONIAL*
 και οι οδοί που διασχίζουν την πόλη:

- ❖ CALZADA A TACUBA Y CHAPULTEPEC
- ❖ CALZADA A IXTAPALAPA Y XOCHIMILCO
- ❖ CALZADA A TEPEYAC

ΠΗ ΓΗ: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Tenoch2A.jpg> **Ευκ. 9**

Η ΕΠΟΧΗ ΤΗΣ «CONQUISTA» ΚΑΙ Η ΠΟΛΗ ΤΟΥ CORTÉS .
ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ Η ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΙΘΑΓΕΝΩΝ .

«Το 1521 ο Ερνάν Κορτές πολιόρκησε την Τενοτσιτλάν, και το πρώτο που έκανε ήταν να σπάσει με τσεκούρια το ξύλινο υδραγωγείο που έφερνε το πόσιμο νερό από το δάσος του Τσαπουλτεπέκ. Κι όταν έπεσε η πόλη, ύστερα από μεγάλη σφαγή, ο Κορτές διέταξε να γκρεμιστούν οι ναοί και τα παλάτια της, και μπάζωσε με τα συντρίμια τα κανάλια» (Galeano 2008:125).

Η Doreen Massey στο έργο της *For Space*, κάνει μια εισαγωγική αναφορά στην χωρική-χρονική στιγμή που «ο Cortés συνάντησε τον Moctezuma» (Massey 2005:1-8), χρησιμοποιώντας την ως αφορμή, για την τοποθέτηση ορισμένων συλλογισμών, πάνω στο πώς βλέπουμε το χώρο, τις πολλαπλές ερμηνείες του και τις επιλογές μας. Σύμφωνα με τη Massey, με τη συνάντηση των δύο αυτών πολιτισμών, των αποικιοκρατών και των ιθαγενών, στο χώρο –την πόλη της *Tenochtitlán*- και στο χρόνο –την συγκεκριμένη ιστορική στιγμή- γίνεται αντιληπτό ότι, το πώς αντιλαμβανόμαστε τον χώρο δεν είναι κάτι αποκομμένο από κοινωνικές και πολιτικές επιπτώσεις. Έτσι, όταν «ο Cortés συνάντησε τον Moctezuma», ο χώρος έμοιαζε με «επιφάνεια, συνεχή και παραδωμένη», πάνω στην οποία το άλλο –διαφορετικοί τόποι, άνθρωποι, κουλτούρες- υπήρχαν «απλά ως φαινόμενα», χωρίς ιστορία και μέλλον. Πρόκειται για μια οπτική, σύμφωνα με τη Massey, βασικό συστατικό της κοσμολογίας που συντηρεί την κατακτητική νοοτροπία της αποικιοκρατίας, εδώ και αιώνες.

Η ιστορία της αποικιοκρατίας στη Λατινική Αμερική, είναι ένα θέμα γνωστό και πολυσυζητημένο, το οποίο δεν θα αναπτύξουμε στην παρούσα εργασία. Το ενδιαφέρον στοιχείο που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για την ανάπτυξη του θέματος αυτής της εργασίας, είναι το πώς διαχειρίστηκαν οργανωτικά, τον χώρο της *Τενοτσιτλάν*, οι Ισπανοί αποικιοκράτες.

Οι Ισπανοί διατήρησαν την διοικητική οργάνωση της πόλης στις υπάρχουσες οικιστικές ζώνες και άφησαν στους κατοίκους των *barrios*, την οργάνωση της εσωτερικής διοίκησης αυτών. Σύμφωνα με ιστορικές πηγές, στα *barrios*, την εποχή αυτή κατοικούσαν μόνο αυτόχθονες, μιας και οι άποικοι είχαν εγκατασταθεί αποκλειστικά στο ιστορικό κέντρο της πόλης, εκεί που άλλοτε βρισκόταν ο ναός του *Huitzilopochtli*. Επιπλέον, διατήρησαν τα τέσσερα μεγάλα *campes*, στα οποία ήταν διαιρεμένη η πόλη, ενώ πρόσθεσαν στις ονομασίες τους ονόματα καθολικών αγίων-*προστατών*. Θεωρείται ότι, οι Ισπανοί άφησαν εσκεμένα την οργάνωση των *barrios*, στους ιθαγενείς, ως μια πράξη αδιαφορίας –ως προς τον χωροταξικό σχεδιασμό, τις παροχές και την ασφάλεια- η οποία συντέλεσε σταδιακά στην υποβάθμισή τους (Eugenia Acosta Sol 1999).

Γύρω στο 17^ο αιώνα και αφού είχε πια εδραιωθεί στο χώρο η νέα αποικιακή πόλη, άρχισαν να φαίνονται τα πρώτα σημάδια της χωρικής αυτής διαφοροποίησης. Ο διαφορετικός ρυθμός ανάπτυξης της ισπανικής «*ciudad*», του ιστορικού κέντρου της πόλης, σε σχέση με τα λεγόμενα «*parcialidades*», τα τμήματα όπου εκτεινόταν τα *barrios*, ήταν γεγονός. Οι διαφορετικές ταχύτητες, από τη μια, ενός ισπανικού, «*αστικού κέντρου*» που αναπτυσσόταν οργανωμένα, και από την άλλη, μιας «*λιγότερο*

αστικής», φτωχής περιφέρειας αυτοχθόνων που μεγάλωνε άναρχα, χωρίς υποδομές, μπορούμε να πούμε, πως υπήρξαν τα θεμέλια της οργάνωσης της σύγχρονης πόλης, του **Distrito Federal**, ή αλλιώς, της **Πόλης του Μεξικού**.

ΠΗΓΗ: <http://www.latinamericanstudies.org/cortes.htm> Εικ.10



CONQUISTA DE MÉXICO POR CORTÉS 17^{ος} αλ.

Η κατάκτηση της Tenochtitlán από τον Hernán Cortés 1521



ΠΗΓΗ: <http://www.loc.gov/exhibits/kislak/kislak-exhibit.html> Εικ. 11

LA RUTA DE CORTÉS 1519

Atlas del México prehispánico, edición especial 5 de *Arqueología Mexicana*, julio de 2000.



ΠΗΓΗ: http://es.wikipedia.org/wiki/Archivo:Ruta_de_Cort%C3%A9s.

Εικ. 12



ΜÉXICO-TENOCHTITLÁN 1550

Χάρτης του Santa Cruz αναθεωρημένος από τον Felix Hinz, όπου σημειώνονται οι χριστιανικοί ναοί που έχτισαν οι κατακτητές, πάνω στα θεμέλια των ναών των ιθαγενών.

<http://www.motecuhzoma.de/KARTE2.jpg> **Εικ. 13**

LUGARES MOMENTOS.

«Η σκέψη των Mexica δεν αναχνώριζε την έννοια του αφηρημένου χώρου και χρόνου, με ξεχωριστές και ομοιογενείς διαστάσεις, αλλά συμπαγή συμπλέγματα χώρου και χρόνου, ετερογενείς και μοναδικές τοποθεσίες και συμβάντα».

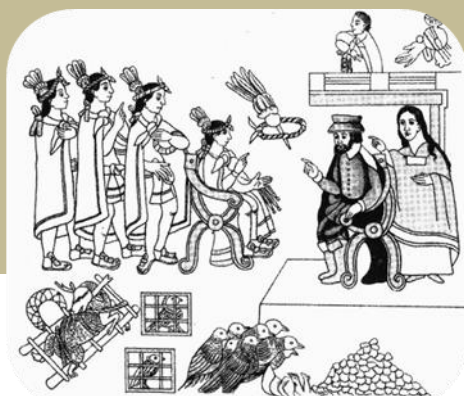
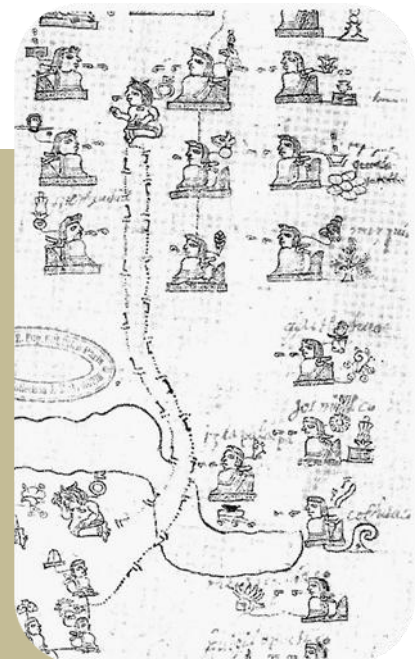
ΠΗΓΗ: Massey,2005:7

ΠΗΓΗ: Massey,2005:7 **Εικ. 14**

CODEX XOLOTL. Μια χωροχρονική αναπαράσταση

«Ο Codex Xolotl διηγείται ιστορίες. Τα συμβάντα μεταξύ των τόπων, συνδέονται με χνάρια και διακεκομμένες γραμμές. Το σενάριο διαβάζεται προσδιορίζοντας την αρχή των βημάτων και ακολουθώντας τα σημάδια του χρόνου, όπως λαμβάνουν χώρα σε αυτές τις διαδρομές».

Πρόκειται για χάρτες που αποτελούσαν αναπαραστάσεις χώρου και χρόνου μαζί.



TENOCHTITLÁN. Tierra del nopal.

Είσοδος του Hernan Cortes, στις 8 Νοεμβρίου του 1519

ΠΗΓΗ: Massey:2005 **Εικ.15**

Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΗ .

ΤΟ *DISTRITO FEDERAL* ΚΑΙ ΟΙ «ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ ΤΩΝ ΦΤΩΧΩΝ» .

«Από την ήττα του νερού γεννήθηκε η Πόλη του Μεξικού, πάνω στα ερείπια της Τενοτσιτλάν. Τα επόμενα χρόνια, οι μηχανικοί συνέχισαν το έργο των πολεμιστών, μπαζώνοντας με πέτρες και χώμα όλο εκείνο το κυκλοφοριακό σύστημα ανάμεσα στα ποτάμια και τις λίμνες της περιοχής. Τώρα η Πόλη του Μεξικού πεθαίνει από τη δίψα. Εκεί που πρώτα υπήρχε αέρας τώρα υπάρχει σκόνη. Τα ποτάμια έγιναν λεωφόροι. Αντί για νερό, τρέχουν τώρα αυτοκίνητα» (Galeano 2008:125).

Όπως είπαμε παραπάνω, ένα στοιχείο που χαρακτηρίζει την πόλη και μας ενδιαφέρει στην παρούσα εργασία, είναι ο αστικός διαχωρισμός που προκλήθηκε από την τοπογραφία της Κοιλιάδας και την αποικιακή χρήση της γης, που σήμερα είναι ορατός στην οργάνωση της πόλης. Ουσιαστικά, πρόκειται για μια πόλη χτισμένη πάνω στη λίμνη *Texcoco*, με αποτέλεσμα κάποιες περιοχές να αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα από πλημμύρες και κατολισθίσεις, εξαιτίας του σαθρού εδάφους. Στις περιοχές αυτές αναπτύσσονται οι παράνομοι πολυπληθείς οικισμοί, όπου κατοικούν τα φτωχότερα κοινωνικά στρώματα της πόλης. Κατά τη διάρκεια του μεγαλύτερου μέρους του 20^{ου} αιώνα, με διαδικασίες υψηλής μετανάστευσης και μεγάλου αριθμού γεννήσεων, σταδιακά, ο πληθυσμός της πόλης έφτασε τα 18 εκατομμύρια, εκ των οποίων πάνω από 60 τοις εκατό επί του παρόντος, θεωρούνται «φτωχοί» ή «μετρίως φτωχοί». Ενώ, η δομημένη περιοχή αυξήθηκε από 23 τετραγωνικά χιλιόμετρα σε 154.710 τ.χμ μεταξύ 1900 και 2000, «καταπίνοντας» γύρω πόλεις και χωριά και καταπατώντας απότομες πλαγιές και αποξηραμένες λίμνες, όπου αναπτύχθηκαν οι παραγκουπόλεις. Στην απογραφή του 2000 η Μητροπολιτική περιοχή της Πόλης του Μεξικού απαριθμούσε 22 εκατομμύρια κατοίκους (United Nations/Habitat 2003:216).

Η ιστορία της απότομης ανάπτυξης της πόλης, κυρίως τον 20^ο αιώνα, είναι λίγο πολύ κοινή για τις περισσότερες μεγαλουπόλεις της Λατινικής Αμερικής. Η υπερ-αστικοποίηση, η εκβιομηχάνιση και η νέκρωση της υπαίθρου, η αστικοποίηση χωρίς υποδομές και η εγκαθύδριση ενός καθεστώτος παράνομης δόμησης, σε συνδυασμό με το ιδιότυπο ιδιοκτησιακό καθεστώς μεγάλων εκτάσεων γης - που ανήκαν σε γαιοκτήμονες από τον καιρό της αποικιοκρατίας- παρατηρούνται με διάφορες τοπικές παραλλαγές, στις περισσότερες χώρες της Λατινικής Αμερικής.

Σύμφωνα με την Μ. Χαϊδοπούλου-Βρυχέα, μπορούμε να συγκεντρώσουμε κάποια σημαντικά χαρακτηριστικά της *Πόλης του Μεξικού* -τα οποία συναντάμε και στην Αθήνα. Πρόκειται:

- για την ύπαρξη ενός ιστορικού κέντρου, αρχαίου πολιτισμού, όπου η «νέα» πόλη χτίστηκε πάνω στην παλιά και διατηρεί έντονα πολιτισμικές αναφορές με το παρελθόν της.

- για μια αστικοποίηση που προηγήθηκε της εκβιομηχάνισης, και απέκτησε χαρακτηριστικά υπερ-αστικοποίησης σε σύντομο χρονικό διάστημα, κατέχοντας κυρίαρχη θέση σε εθνικό επίπεδο. Ενώ τον 20^ο αιώνα παρατηρείται υπερ-συγκέντρωση βιομηχανίας και διοίκησης.
- Η έκρηξη της αστικοποίησης βασίστηκε, κυρίως, στην αυθαίρετη δόμηση, τις καταλήψεις ή καταπατήσεις δημόσιας γης και σε μια, εκ των υστέρων, διαδικασία νομιμοποίησης –βασισμένη συχνά σε πολιτικές πελατειακών σχέσεων (Χαϊδοπούλου-Βρυχεία 2008:64).

Πράγματι, όταν αντικρίζει κανείς την Κοιλιάδα του Μεξικού, βλέπει μια *αχανή* μητροπολιτική ζώνη, η οποία χαρακτηρίζεται κυρίως από την εικόνα των αναρρίθμητων αυτοκατασκευών, που πλημμυρίζουν την κοιλάδα και σκαρφαλώνουν στους γύρω λόφους.

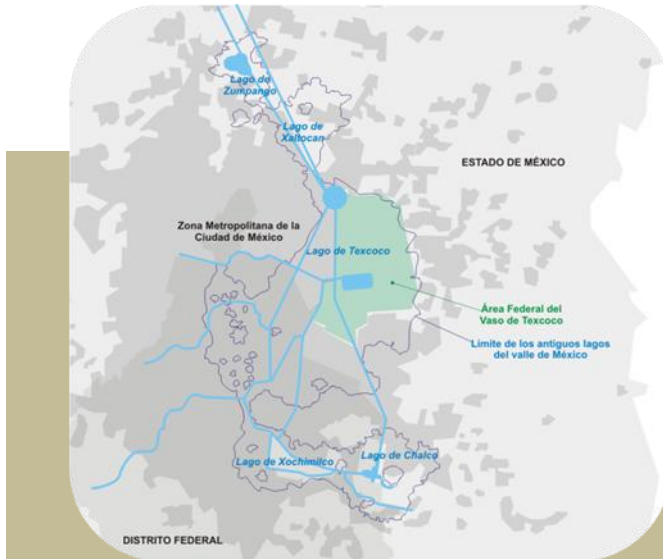
Οι **αυτοκατασκευές** όμως, όπως αναφέραμε παραπάνω, δεν είναι φαινόμενο μόνο της *Πόλης του Μεξικού*, αλλά είναι ευρύτερο χαρακτηριστικό των χωρών της περιφέρειας, ως «ο κύριος τρόπος στέγασης των αστικοποιημένων πληθυσμών» (Μαντουβάλου, Μαυρίδου 1993:82). Σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, «ο όρος δηλώνει ένα τύπο παραγωγής κατοικίας, που δεν είναι ούτε εμπορική, ούτε κοινωνική. Οι ενδιαφερόμενοι παράγουν μόνοι τους και για λογαριασμό τους ένα χώρο διαβίωσης, διότι δεν έχουν καμία δυνατότητα προσέγγισης ούτε στην αγορά κατοικίας ούτε σε επιδοτούμενη (κοινωνική) κατοικία. Ενώ στεγάζουν μεγάλο ποσοστό των κατοίκων των πόλεων αυτών».

Τα στοιχεία εκείνα που χαρακτηρίζουν στο σύνολό τους τις αυτοκατασκευές σε όλες τις χώρες του Τρίτου Κόσμου είναι τα εξής:

- χτίσιμο σε φθηνή γη –στις περισσότερες περιπτώσεις καταπατημένη
- αρχικά χτίσιμο ενός «*πρώτου πυρήνα*» και στη συνέχεια το κτίσμα βελτιώνεται, ανάλογα με τις ανάγκες της οικογένειας που στεγάζει
- γίνεται χρήση τοπικών, ευτελών υλικών
- η εργασία είναι προσωπική και συνήθως συμμετέχουν σε αυτή, όλη η οικογένεια και η μικρή κοινότητα
- χαρακτηρίζονται συχνά από, έλλειψη νομικής κατοχύρωσης και ιδιοποίησης του εδάφους και κυμαίνονται μεταξύ παρανομίας και νομιμότητας, μέχρι την τυχόν αναγνώρισή τους από το κράτος
- συχνά τα κτίσματα αυτά πωλούνται ή αγοράζονται, με πράξεις που παραμένουν άτυπες. Ενώ η μόνη κατοχύρωσή τους είναι η άμεση κατοχή ή η προσωπική βία
- για τις περισσότερες κυβερνήσεις είναι «*ανύπαρκτες*»
- ενώ παρουσιάζουν στους κόλπους τους, σχέσεις αλληλεγγύης και συλλογικής οργάνωσης που αναπτύσσονται από το ιδιότυπο αυτό καθεστώς κατοίκησης. (Μαντουβάλου, Μαυρίδου 1993:83)



ΠΗΓΗ: <http://sky-process.blogspot.com/2008/08/project-sky-meets-mexico-city.html>



Εικ. 16

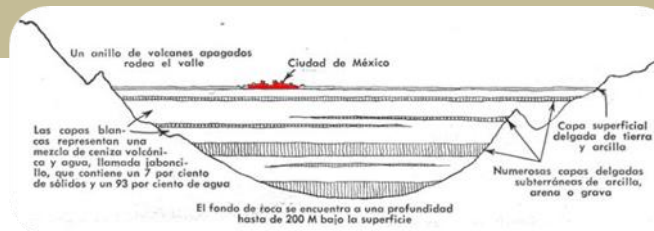
ΟΡΙΑ της λίμνης ΤΕΧΚΟΚΟ κάτω από την Πόλη του Μεξικού

Στο διπλανό σχεδιάγραμμα φαίνονται τα όρια των αρχαίων λιμνών της Κοιλιάδας, σε σχέση με την σημερινή έκταση της Πόλης (Distrito Federal), της Μητροπολιτικής Ζώνης (ZMVM) και του Estado de México.

- Distrito Federal
- ZMVM
- Estado de México

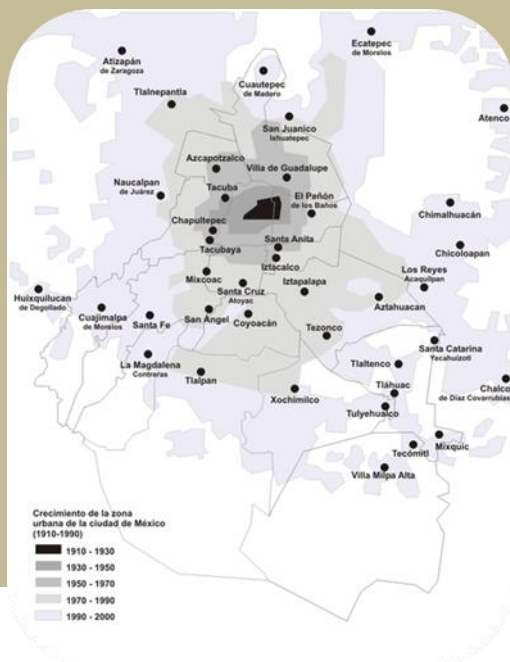
ΠΗΓΗ: <http://sky-process.blogspot.com/2008/08/project-sky-meets-mexico-city.html>

Εικ. 17



ΣΧΗΜΑΤΙΚΗ ΤΟΜΗ:

- ❖ ένα στεφάνι ανενεργών ηφαιστείων πλαισιώνει την κοιλάδα
- ❖ λεπτά στρώματα υπέδαφους -πηλός, άμμο, χαλίκι- καλύπτουν τον πυθμένα
- ❖ βάθος πυθμένα 200μ κάτω από την επιφάνεια της πόλης



ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ της ανάπτυξης της Πόλης του Μεξικού (Distrito Federal) (1910-1990)

- 1910 - 1930
- 1930 - 1950
- 1950 - 1970
- 1970 - 1990
- 1990 - 2000



Εικ. 18

ΠΗΓΗ: http://en.wikipedia.org/wiki/File:MX-DF-Crecimiento_de_la_ciudad_de_M%C3%A9xico.png



Ελκ. 20

ΠΗΓΗ: http://en.wikipedia.org/wiki/File:Mexico_map_MX-DIF.svg

Τα 16 DELEGACIONES του DISTRITO FEDERAL

ZMVM (Zona Metropolitana)
που περιλαμβάνει τα 16 διαμερίσματα του Distrito Federal και δήμους των Estados México (58) και Hidalgo(1)

DISTRITO FEDERAL

1. Álvaro Obregón
2. Azcapotzalco
3. Benito Juárez
4. Coyoacán
5. Cuajimalpa
6. Cuauhtémoc
7. Gustavo A. Madero
8. Iztacalco
9. Iztapalapa
10. Magdalena Contreras
11. Miguel Hidalgo
12. Milpa Alta
13. Tláhuac
14. Tlalpan
15. Venustiano Carranza
16. Xochimilco

Ελκ. 21

ΠΗΓΗ:
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Zona_Metropolitana_de_M%C3%A9xico.svg

Ελκ. 22 ΠΗΓΗ:
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Boroughs_of_Mexican_Federal_District_numbered.svg

DISTRITO FEDERAL

«Η κοινωνική πόλωση στην Πόλη του Μεξικού είναι εμφανής και στην ανάπτυξη της πόλης:

- ❖ στα ανατολικά και βόρεια, υπάρχουν οι φτωχές περιφέρειες με τη μορφή παραγκουπόλεων
- ❖ στα νότια και δυτικά, κατοικεί η κορυφή της κοινωνικής πυραμίδας (barrios de lujo)

Η χωρική και κοινωνική απόσταση μεταξύ αυτών των δύο πόλων δείχνει γενικά αυξητικές τάσεις».

(ΠΗΓΗ: Χαϊδοπούλου-Βρυχεία, 2008:71)

IZTAPALAPA Εικόνα 24

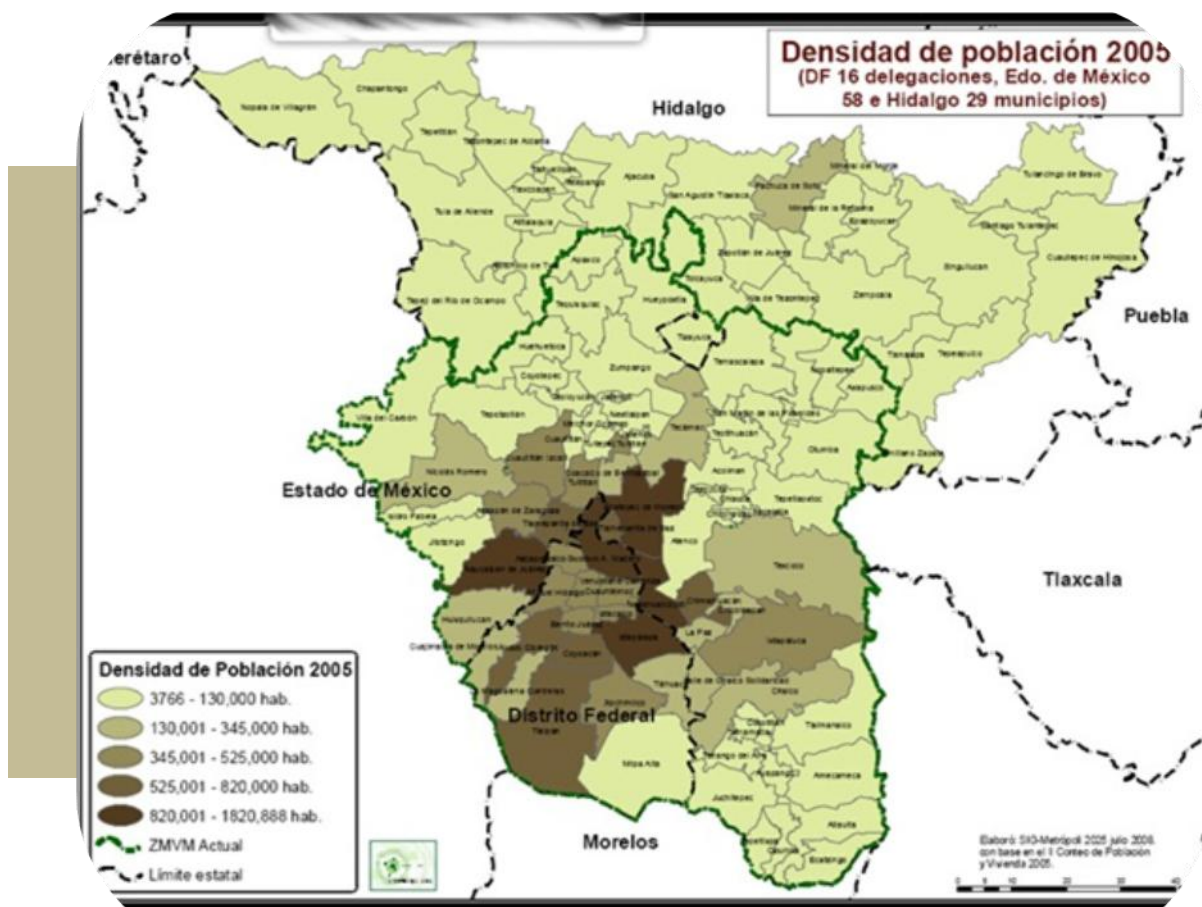
(ΠΗΓΗ):
http://romperelcercoinformaivo.blogspot.com/2009_07_01_archive.html



AZCAPOTZALCO Ελκ. 23

(ΠΗΓΗ):
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Apartments_in_Mexico_City.jpg





(ΠΗΓΗ: http://www.r5r7.net/imagenes/Yluegodicen_7829/nvazonametrop.jpg Ελκ. 25

ZONA METROPOLITANA de la CIUDAD de MÉXICO

Στην ίδια μελέτη περιγράφεται το έργο του Schteingart (1994), ο οποίος κάνει μια κατάταξη των δήμων και των διαμερισμάτων, που αποτελούν την ZMVM, σε 7 τομείς -σύμφωνα με το εύρος του εισοδήματος των κατοίκων:

ΥΨΗΛΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ

(νοτιοδυτικά και βορειοδυτικά του άξονα):

- ❖ **alto y muy alto:** municipios de Cuautitlán, Izcalli, delegacion Benito Juárez
- ❖ **medio alto:** Atizarán de Zaragoza, Coyoacán, Huixquilucan, Miguel Hidalgo, Tlalpan

ΧΑΜΗΛΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΑ (colonias populares)

(σε όλο το ανατολικό τμήμα του άξονα):

- ❖ **muy bajo:** Milpa Alta, Tláhuac, Atenco, Chalco, Chimalhuacán, Cuajimalpa, Ecatepec, Iztapalapa, Xochimilco

(ΠΗΓΗ: Salazar, 1999:64)

Σύμφωνα με την Salazar Cruz (1999:63), το μοντέλο αστικοποίησης της Πόλης του Μεξικού, αποτύπωσε στο χώρο έναν κοινωνικό διαχωρισμό, που επιβλήθηκε ιεραρχικά από πολύ παλιά:

Ένας νοητός άξονας, από βορρά προς νότο, διαιρεί την πόλη σε δύο μεγάλες περιοχές.

- ❖ στα δυτικά, κυριαρχούν, οι χειτονιές και οι αυτόνομες περιοχές, των μεσαίων και υψηλών στρώματων - σύμφωνα με το εισόδημα τους.
- ❖ στα ανατολικά, υπερεισχύουν οι **colonias populares** -εισβολές, καταλήψεις, εγκαταστάσεις μεταναστών- στις οποίες κατοικούν ο πληθυσμός με τα χαμηλότερα εισοδήματα. Εδώ η γη έχει μικρή εμπορική αξία, εξαιτίας του σαθρού εδάφους -αποτέλεσμα της αποξήρανσης των λιμνών και της εξαφάνισης των chinampas.

(ΠΗΓΗ: Salazar, 1999:63)

ΟΙ «ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ ΤΩΝ ΦΤΩΧΩΝ»

Ο Castells, στο έργο του *The City and the Grassroots* (1983:185), χρησιμοποιεί τον όρο *Urban Marginality* (μτφ: αστική περιθωριοποίηση), για να περιγράψει την ανικανότητα της οικονομίας της αγοράς και των διαφόρων κυβερνητικών πολιτικών, στο να παρέχει κατάλληλες συνθήκες στέγασης και αστικών υποδομών σε ένα -συνεχώς αυξανόμενο- ποσοστό κατοίκων των πόλεων. Σύμφωνα με τον Castells, στις ομάδες αυτές περιλαμβάνονται τόσο, σταθερά εργαζόμενοι υπάλληλοι, όσο και όλοι εκείνοι που κερδίζουν τα «προς το ζην», μέσω των λεγόμενων «άτυπων» μορφών εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, συνοψίζει σε δύο βασικούς συλλογισμούς, σχετικά με το φαινόμενο *Urban Marginality*:

- Η αστική περιθωριοποίηση δεν ταυτίζεται με την επαγγελματική περιθωριοποίηση. Πρόκειται περισσότερο, για μια σύμπτωση της κρίσης του αστικού συστήματος, που είναι ανίκανο να ανταποκριθεί στις ανάγκες της πλειοψηφίας του πληθυσμού.
- Η κατάσταση των λεγόμενων *περιθωριακών οικισμών* – που σε όρους υποβάθμισης της κατοικίας και των αστικών παροχών- αντιπροσωπεύει το σύνολο των περιπτώσεων, παρόλα αυτά, παρουσιάζει μεγάλη διαφοροποίηση, όσον αφορά στην τυποποίηση των κτιρίων, τον προσδιορισμό τους, στη χωρική δομή της πόλης και το νομικό καθεστώς, που διέπει κάθε οικισμό (Castells, 1983:187).

Για τον Castells, το να αντιλαμβανόμαστε όλους αυτούς τους διαφορετικούς οικισμούς, ως μια ομοιογενή, αστική οντότητα είναι, εκ των πραγμάτων, προβληματικό. Ο κοινός παρονομαστής, ωστόσο, αυτών των περιπτώσεων *αστικού μαρασμού*, συγκλίνει στο *κοινωνικό κατασκεύασμα* που συντηρούν, κυρίως, διάφορες κυβερνητικές πολιτικές (Castells, 1983:187).

Με γνώμονα τα παραπάνω, προχωράμε σε μια πιο αναλυτική παρουσίαση, των κατηγοριών που διακρίνονται στην Πόλη του Μεξικού, υπογραμμίζοντας, δύο σημαντικές πτυχές της *αστικής περιθωριοποίησης*.

- την ανεπάρκεια μονάδων κατοικίας, για την πλειοψηφία του μητροπολιτικού πληθυσμού
- την έλειψη παροχών (ύδρευση, αποχέτευση, κλπ) για ένα μεγάλο ποσοστό των υπαρχόντων.

(Castells, 1983:187).



Εικ. 26

1. *Colonias Populares*

– *colonias proletarias – vivienda de autoconstrucción periférica (lower class neighbourhoods)*

Πρόκειται για συνοικίες που αποτελούνται από οικιστικές μονάδες αυτοκατασκευών, συνήθως παράνομα εδραιωμένες. Αποτελούν περίπου το ήμισυ της αστικοποιημένης περιοχής και στεγάζουν πάνω από το 60 τοις εκατό του πληθυσμού. Δεν αποτελούν αποτέλεσμα αυθόρμητων κινήσεων κατάληψης γης, αλλά οργανωμένες κινήσεις από *επαγγελματίες καταληψίες*, που συνεργάζονταν τόσο με τις τοπικές αρχές, όσο και με τους μεσίτες του παράνομου real-estate. Οι *καταληψίες* ήταν *ελεύθεροι* να εγκατασταθούν σε αυτές –παρὰ νόμω-, εφόσον πλήρωναν ένα σταθερό ποσό, που αντιστοιχούσε στην «τιμή της αγοράς» των παράνομων οικισμών. Αυτό που πλήρωνε στην ουσία ο *colono*, ήταν οι υπηρεσίες του *οργανωτή*, για να καταφέρει να διατηρεί την ανοχή των κρατικών αρχών, απέναντι στον οικισμό. Η ασταθής αυτή κατάσταση, είχε ως επίπτωση την συχνή έξωση των κατοίκων, ενώ από την άλλη, τα *αφεντικά* είχαν αναπτύξει ένα δίκτυο ελέγχου, όλων των οικισμών και είχαν στις υπηρεσίες τους «*private militia*», για την άμεση αντιμετώπιση ταραχών.

Η γη, όπου είναι εδραιωμένοι αυτοί οι οικισμοί, είναι δημόσια ή κοινόχρηστη και ονομάζεται (*terrenos ejidales*). Πρόκειται για γη, η οποία σύμφωνα με το Σύνταγμα, δεν μπορεί να πουληθεί ή να μεταβιβαστεί. Κάτω από αυτό το νομικό πλαίσιο, οι καταλήψεις στα *terrenos ejidales* αποτελούν μια λύση στο κρίσιμο ζήτημα της στέγασης, αλλά και εύφορο έδαφος, για να εισχωρήσουν στην αγορά των μεσιτικών, μεγάλα κομμάτια γης, που διαφορετικά θα ήταν αδύνατο να αστικοποιηθούν και να οικοδομηθούν.

Σήμερα, ορισμένοι από τους οικισμούς αυτούς –σε διαφορετικό βαθμό- έχουν πια εξοπλιστεί και οργανωθεί. Παρόλα αυτά, ποτέ δεν θα καταστούν ολοκληρωτικά νόμιμοι, εξαιτίας του περίπλοκου νομικού καθεστώτος πάνω στο οποίο έχουν δομηθεί.

(Castells, 1983:189, United Nations/Habitat 2003:217).

2. *Vencidades*

– *la vecindad céntrica - inner-city rental slums*

Πρόκειται για πολυκατοικίες με ενοικιαζόμενα δωμάτια, ιδιωτικής ιδιοκτησίας, που βρίσκονται κυρίως, στο παλαιότερο τμήμα της *Πόλης του Μεξικού*. Είναι κτίρια παλαιά –από τον 19^ο αιώνα- που έχουν εγκαταλειφθεί, από τους εύπορους ιδιοκτήτες τους και έχουν τροποποιηθεί σε διαμερίσματα φτηνού ενοικίου. Η συντήρησή τους είναι σχεδόν ανύπαρκτη, αφού το καθεστώς ενοικίου, αποθαρρύνει τους κατοίκους τους, από το να τα επισκευάσουν. Σύμφωνα με τον Castells, πρόκειται για τα πιο ερειπωμένα καταλύματα στην πόλη, τα οποία τείνουν να καταρρέουν, κατά την περίοδο των βροχών. Το 1975, στεγάζονταν 2 εκατομμύρια σε αυτού του είδους τα κτίρια. Σήμερα, σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη, περίπου ένα 10 τοις εκατό του συνόλου των κατοικιών, στην Πόλη του Μεξικού, βρίσκονται σε *vecindades*.

(Castells, 1983:189, United Nations/Habitat 2003:217).

3. ***Ciudades Perdidas***

– *shanty towns*

Πρόκειται για παράνομους οικισμούς, οργανωμένους από τους ίδιους τους *καταληψίες*, που βρίσκονται μέσα στην υπάρχουσα πόλη, σε κενή ή ανεπιθύμητη γη, σε αντίθεση με τις *colonias populares* της περιφέρειας. Θεωρείται ότι εδώ ζούν «*los pobres de los pobres*» (μτφ: *οι φτωχοί των φτωχών*). Η κύρια διαφορά μεταξύ αυτών και των *colonias populares* βρίσκεται στο ότι, εδώ οι ίδιοι οι κάτοικοι έχουν μια σχετική αυτονομία και προσπαθούν από μόνοι τους να συνδεθούν με τις υπάρχουσες αστικές παροχές. Εδώ, η πολιτεία δεν έχει πραγματικά κανένα έλεγχο και γι' αυτό είναι δύσκολη η καταμέτρησή τους. Το 1975 κατοικούσαν σε τέτοιου τύπου οικισμούς, περίπου, λιγότερο από 100.000 κατοίκους. Σήμερα, τα Ηνωμένα Έθνη δεν θεωρούν υπολογίσιμη την παρουσία τους, ενώ από την άλλη, σε επίπεδο κράτους, γίνονται προσπάθειες απογραφής και καταγραφής των συνθηκών διαβίωσης σε αυτούς.

(Castells, 1983:189, United Nations/Habitat 2003:217, La Jornada, 2009/05/25).

4. ***Deteriorated public housing projects***

Πρόκειται για εργατικές κατοικίες κατασκευασμένες, στα πλαίσια κρατικών προγραμμάτων στέγασης, οι οποίες δεν συντηρούνται επαρκώς και παρουσιάζουν φαινόμενα εγκατάλειψης. Σήμερα ζει, περίπου, το 15 τοις εκατό του πληθυσμού, της Πόλης του Μεξικού, σε αυτές τις κατοικίες, κάτω από συνθήκες που ποικίλουν από συγκρότημα σε συγκρότημα, ως προς τον βαθμό εγκατάλειψης κλπ.

(United Nations/Habitat 2003:217)

Οι παραπάνω κατηγορίες στέγασης των κατώτερων κοινωνικών στρωμάτων της Πόλης του Μεξικού, συναντώνται σε διάφορα ερευνητικά έργα που έχουν ασχοληθεί με το θέμα, τόσο από επίσημους φορείς όπως, τα Ηνωμένα Έθνη και το Πανεπιστήμιο της Πόλης του Μεξικού, το UNAM, όσο και από ανεξάρτητους ερευνητές όπως ο Mike Davis και ο Manuel Castells.



Εικ. 27



Εικ. 28



Εικ. 30



Εικ. 29

(ΛΗΨΕΙΣ: ΙΔΙΑΣ:2009)

Colonias Populares

Εικ. 31 φωτογραφικά στιγμιότυπα από τα περίχωρα της Πόλης του Μεξικού (Αύγουστος 2009)



ΠΗΓΗ:
<http://www.resim8.com/resim.php?gig=http://imagenes.inmobiliaria.com/2007/1114/Casa-en-Valle-de-Chalco-Solidaridad-en-Venta-20071114.12523875.jpg>

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΑΓΓΕΛΙΑΣ

κατοικία προς πώληση στον δήμο **Valle de Chalco** της **ZMVM**

Παράδειγμα δημόσιου συγκροτήματος εργατικών κατοικιών, στην ιστορική πλατεία «Tres Culturas»



Εικ. 33

Vencidades
στο κέντρο της πόλης



Εικ. 32



Εικ. 34

(ΠΗΓΗ:
<http://www.jornada.unam.mx/2009/05/25/indin.php?section=capital&article=043n1cap>)

Ιδιωτικά συγκροτήματα
εργατικών κατοικιών



Εικ. 36

(ΠΗΓΗ:
<http://www.jornada.unam.mx/2009/05/25/>)

Cuidades perdidas

σε κάποιες από τις 69 κατεγραμμένες «χαμένες πόλεις»



Εικ. 35

Η ΠΟΛΗ ΝΕΖΑ

Στο σημείο αυτό, μετά από μια γενική περιγραφή του ζητήματος της στέγασης στην Πόλη του Μεξικού, επιλέγουμε να δούμε πιο αναλυτικά την περίπτωση μιας αστικής περιοχής, που ανήκει στην Μητροπολιτική Ζώνη της Κοιλιάδας του Μεξικού και αποτελεί, ίσως, το πιο ακραίο παράδειγμα παράτυπου οικισμού, χτισμένου πάνω στον αποστραγγισμένο βυθό της λίμνης *Texcoco*. Πρόκειται για την Πόλη της ***Nezahualcóyotl*** ή εν συντομία, ***Neza***.

Ο Castells το 1983, στο έργο του *The City and the Grassroots*, μιλούσε για «*την πιο δραματική κατάσταση 'λαϊκής κατοίκησης'*» παρουσιάζοντας πλήρη έλειψη αστικών παροχών. Σύμφωνα με τον Castells, το 1976, τα 2 εκατομμύρια κάτοικοι της περιφέρειας αυτής της πόλης, δεν είχαν πρόσβαση σε νερό ή κάποια παροχή συστήματος αποχέτευσης. Το Report του 2003 για τον οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών αναλύει την περίπτωση αυτής της πόλης και καταλήγει στο ότι σήμερα «*αυτό που κάποτε θεωρούταν ως "slum dormitory"* , *σήμερα είναι ο τόπος εργασίας 262 χιλιάδων ανθρώπων: πάνω από το 4% του ενεργού οικονομικά πληθυσμού της Πόλης του Μεξικού*» (United Nations/Habitat 2003:94) .

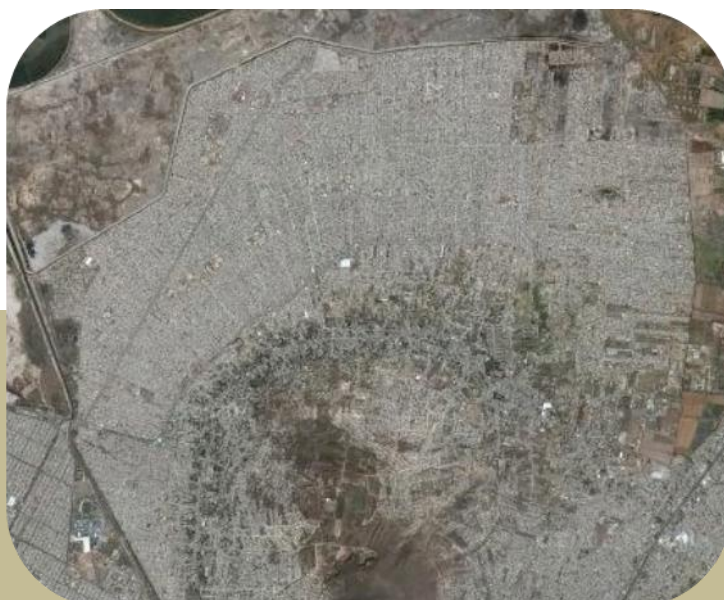
Στην επίσημη περιγραφή της πόλης από το UN-Habitat, περιγράφεται αναλυτικά όλη η αστική εξέλιξη της περιοχής. Οι συνέπειες της αποστράγγισης της λίμνης, τα κυβερνητικά προγράμματα μοιράσματος και πώλησης της γης, οι διφορούμενες διαδικασίες νομιμοποίησης της γης, το σύστημα των κερδοσκοπών που πουλούσε ακατάλληλα οικόπεδα προς κατοίκηση και μια διαδικασία ετών, πώλησης – μεταπώλησης ακατάλληλων οικοπέδων, δημιούργησαν σταδιακά, έναν ορθογώνιο κάναβο οικοπέδων, περίπου 150τ.χμ. Η ανάπτυξη συνεχίστηκε, χωρίς ουσιαστική κρατική οργάνωση, χωρίς ασφαλτοστρωμένους δρόμους, χωρίς φωτισμό, ύδρευση και αποχετευτικό δίκτυο. Παρόλα αυτά, προς το τέλος του 1960, ο πληθυσμός άγγιξε τις 600.000. Πάνω από το ήμισυ του πληθυσμού ζούσε σε *colonias populares*, χωρίς καμία μορφή ύδρευσης ή αποχέτευσης. Οι άθλιες αυτές συνθήκες διαβίωσης οδηγούσαν συχνά σε συγκρούσεις, ενώ σταδιακά οργανώθηκε από τους κατοίκους – *colonos*, μια μορφή κοινωνικής αυτο-οργάνωσης, που αποτέλεσε ένα από τα πρώτα αστικά κινήματα, το ***Κίνημα Αποκατάστασης των Colonos***, απαιτώντας φυλάκιση των κτηματομεσιτών για απάτη, απαλλοτροίωση της γης και τακτοποίηση της κατοχής, μαζί με την εξασφάλιση βασικών παροχών. Μετά από χρόνιες διαδικασίες κρατικής παρέμβασης για αναγνώριση και νομιμοποίηση των τίτλων ιδιοκτησίας, στα τέλη του 1990, μόνο περίπου ένα 12% των οικοπέδων στην πόλη *Nezahualcóyotl* είχαν παράνομους τίτλους γης. Παράλληλα, το 1980, οι περισσότεροι δρόμοι ασφαλτοστρώθηκαν και προμηθεύτηκαν με γραμμές ύδρευσης και αποχέτευσης. Κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου, ο πληθυσμός διπλασιάστηκε πάνω από 1.3 εκ, λόγω της εισροής των νοικοκυριών που μπορούσαν να πληρώσουν υψηλότερες τιμές για κατάλληλη γη, καθώς επίσης, αυξήθηκαν οι ενοικιαζόμενες κατοικίες όλων των κοινωνικών κατηγοριών. Συνεχίζοντας, στα μέσα της δεκαετίας του '90 , ο πληθυσμός

παρουσίασε μείωση, δεδομένου ότι η *Nezahualcóyotl* ήταν ο βασικός εξαγωγέας πληθυσμού προς άλλες περιοχές της *Πόλης του Μεξικού*.

Σύμφωνα πάντα με το Report του 2003, ο πληθυσμός που κατοικεί σήμερα εκεί, είναι κατά πολύ μεικτός, γεγονός που φαίνεται στην ποιότητα της *κατοίκησης*. 63% των κατασκευών έχουν στο εσωτερικό τους παροχή νερού, για παράδειγμα, ενώ το 15% έχουν χαμηλής ποιότητας στέγη.

Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη, μέσα στις τελευταίες δύο δεκαετίες, «*δένδρα, τράπεζες, καταστήματα, γραφεία, βιβλιοθήκες, σχολεία, κινηματογράφοι, ακόμα και McDonalds εμφανίστηκαν στους κεντρικούς δρόμους του Nezahualcóyotl, το οποίο έχει επίσης τον δικό του καθεδρικό ναό και ένα Ολυμπιακό αθλητικό στάδιο*» (United Nations/Habitat 2003:94).

Εικ. 36



Το αστικό αποτύπωμα της Neza στην Κοιλάδα του Μεξικού



(ΠΗΓΗ:

http://www.nationsonline.org/oneworld/map/google_map_mexico.htm)

Εικ.37



Εικ.38

Όπως είδαμε παραπάνω, σύμφωνα με τη Massey, ο τρόπος που αντιλαμβανόμαστε το χώρο δεν είναι τυχαίος, αντιθέτως, ακολουθεί συγκεκριμένες πρακτικές και συνέπειες. Μπορεί να αντικατοπτρίζει μια κοσμοθεωρία, μια συμπεριφορά απέναντι σε *άλλους* και μια συγκεκριμένη πολιτική. Ενώ, μπορεί να επηρεάζει τον τρόπο που αντιλαμβανόμαστε την παγκοσμιοποίηση, τον τρόπο που προσεγγίζουμε τις πόλεις, που αναπτύσσουμε και εξασκούμε το νόημα του κάθε τόπου (Massey, 2005:4, περιληψη). Με βάση αυτό το συλλογισμό, προσπαθούμε, να ολοκληρώσουμε τον αρχικό προβληματισμό μας, γύρω από το «*ζήτημα της κατοικίας*» στην *Πόλη του Μεξικού*.

Ο Castells (1983:188), μιλά για *πολιτικές χώρου* που συντηρούν το φαινόμενο της «*αστικής περιθωριοποίησης*». Για τον ίδιο, στα θεμελιώδη αίτια του φαινομένου, βρίσκονται οι διαφορετικές πολιτικές που υιοθετεί το κράτος ανάλογα με τα κοινωνικά στρώματα και η καταχρηστική συμπεριφορά οικονομικών ομάδων ή πολιτικών δυνάμεων, που εκμεταλλεύονται την αδιέξοδη κατάσταση των κατοίκων που ζουν στο περιθώριο. Πιο συγκεκριμένα, η συντριπτική πλειοψηφία των κατοικιών στην Πόλη του Μεξικού είναι προϊόν, του λεγόμενου «*λαϊκού τομέα στέγασης*». Το γεγονός αυτό, βασίζεται σε τρία στοιχεία που αλληλοσυνδέονται:

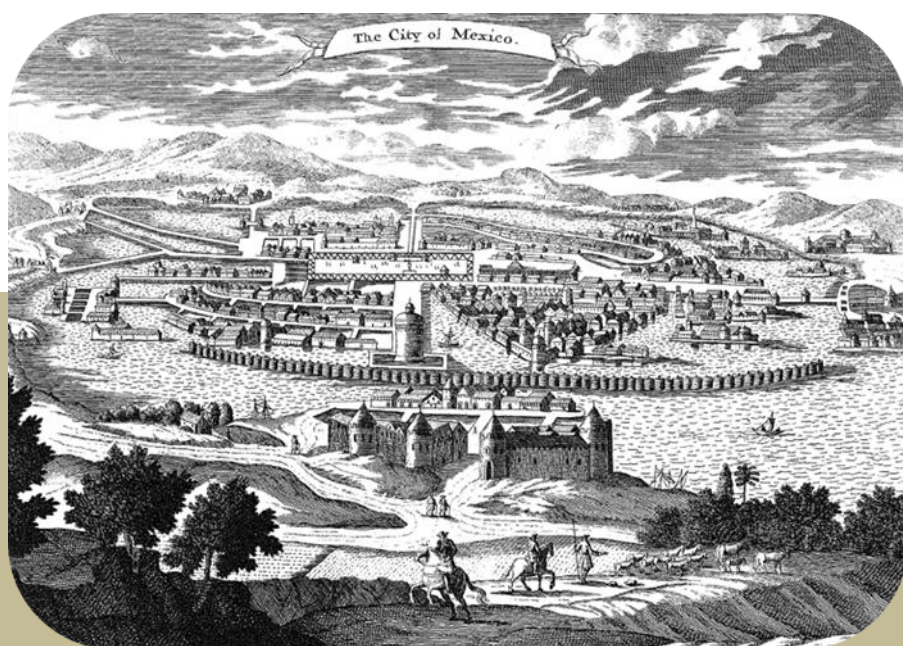
- η κατασκευή τους βασίζεται κατά πολύ στην προσωπική εργασία (αυτοκατασκευή, ξεχέρσωμα γης, συντήρηση και επισκευή)
- η ανοχή της πολιτείας, ως προς το παράνομο νομικό καθεστώς, που χαρακτηρίζει τους περισσότερους οικισμούς
- οι επενδύσεις κερδοσκοπικών επιχειρήσεων, που αν και δρουν πέρα από τα νομικά όρια, διατηρούν ισχυρούς δεσμούς με τα πιο δυνατά οικονομικά δίκτυα στο χώρο του real-estate. (Castells, 1983:188)

Πρόκειται λοιπόν για *πολιτικές χώρου*, με τις οποίες το κράτος έχει δημιουργήσει τον κόσμο αυτό, του «*αστικού περιθωρίου*», τον συντηρεί και τον χρησιμοποιεί.

Από την άλλη, η ίδια η διαδικασία της «*αστικοποίησης*», αποτελεί μια ξεκάθαρη *πολιτική του χώρου*. Μια πολιτική που για τις χώρες της περιφέρειας σήμαινε ταυτόχρονα και «*επιβολή της δυτικοποίησης*», σύμφωνα με τη Μ. Μαντουβάλου (Βαΐου, 2007:47). Στην παρούσα εργασία παρακολουθήσαμε τη διαδικασία «*αστικοποίησης*» από την εποχή της αποικιοκρατίας, παρατηρώντας κάποιες βασικές μεταλλαγές που έλαβαν μέρος και τις ακόλουθες συνέπειές τους. Στο ίδιο άρθρο, η Μαντουβάλου συμπληρώνει ότι, στις χώρες αυτές η «*αστικοποίηση*» συνέβη με βίαιες μεταλλαγές που επηρέασαν την «*πολιτιστική ταυτότητα και την οργάνωση της κοινωνικής ζωής των πληθυσμών τους*». Στην περίπτωση της Πόλης του Μεξικού, έχουμε την βίαιη μεταλλαγή του τοπίου –εξαφάνιση της μεγάλης λίμνης που συντηρούσε την κοιλάδα- και εκδίωξη των ιθαγενών από το κέντρο της πόλης τους, στην περιφέρεια. Έχουμε ένα ανεπτυγμένο ιστορικό κέντρο –ισπανικό- και γύρω από τα τείχη της νέας πόλης, εκτείνονται οι οικισμοί των εκδιωγμένων ιθαγενών. «*Έτσι οι πολιτικές για το χώρο*

ανταποκρίνονται μόνο στις περιοχές εγκατάστασης των εκσυγχρονισμένων –δηλ. δυτικοποιημένων- τμημάτων των κοινωνιών τους». (Μαντουβάλου: Βαΐου, 2007:52).

Σήμερα, ο αστικός αυτός διαχωρισμός κατά κάποιο τρόπο ισχύει ακόμα, κάτω από άλλες συνθήκες. Στην Πόλη του Μεξικού αποτυπώνεται σχεδόν ξεκάθαρα, στο χώρο ο κοινωνικός διαχωρισμός που διέπει την πόλη. Μιλήσαμε για άξονες που ορίζουν νοητά, τις προνομιούχες από τις ανεπιθύμητες περιοχές και για μια περιφέρεια –συνεχώς αυξανόμενη- στην οποία καταφεύγουν τα χαμηλά στρώματα αυτής της πόλης. « Οι εκατομμύρια κάτοικοι που συσσωρεύονται στις παρυφές των πόλεων διαμορφώνουν δικούς τους τρόπους εγκατάστασης και ζωής, 'αθέατους' από την εξουσία. Η κοινωνική ανισότητα έτσι, υλοποιούμενη με τόσο έντονο τρόπο στο χώρο, γίνεται κοινωνικός διχασμός» (Μαντουβάλου: Βαΐου, 2007:52).



Εικ. 39

Solis, Antonio De, 1610-1686

(ΠΗΓΗ: <http://library.wustl.edu/units/spec/exhibits/terra/images/desolis1.gif>)



Εικ. 40

Η ΤΕΝΟΧΤΙΤΛΑΝ ΣΤΗ ΛΙΜΝΗ ΤΕΧΣΟΚΟ ΣΤΗΝ ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΟΥ ΜΕΞΙΚΟΥ

«Τώρα η Πόλη του Μεξικού πεθαίνει από τη δίψα. Εκεί που πρώτα υπήρχε αέρας τώρα υπάρχει σκόνη. Τα ποτάμια έγιναν λεωφόροι. Αντί για νερό, τρέχουν τώρα αυτοκίνητα». (GALEANO, 2008:125)



Εικ. 41

Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΗ ΖΩΝΗ ΤΗΣ ΚΟΙΛΑΔΑΣ ΤΟΥ ΜΕΞΙΚΟΥ (ΖΜΜΜ)

Η ΚΟΙΛΑΔΑ ΤΟΥ ΜΕΞΙΚΟΥ



Εικ. 42

-
- __ Βαΐου Ντ., 2007, *Ανέκδοτα κείμενα: ένα βιβλιαράκι για τη Μαίρη Μαντουβάλου*, Αθήνα: Πολίτης
- __ Castells M., 1983, *The City and the Grassroots*, California: Edward Arnold
- __ Davis M., 2006, *Planet of Slums*, London-New York, Verso
- __ Ένγκελς Φ., 1983, *Για το ζήτημα της κατοικίας*, Αθήνα: Σύγχρονη Εποχή
- __ Galeano E., 2008, *Καθρέφτες*, Αθήνα: Πάπυρος
- __ Lefebvre H., 2007, *Το Δικαίωμα στην Πόλη*, Αθήνα: Κουκίδα, (1977)
- __ Massey D., 2005, *For Space*, London: SAGE
- __ Νικολαΐδου Σ., 1993, *Η κοινωνική οργάνωση του αστικού χώρου*, Αθήνα: Παπαζήση
- __ Salazar Cruz, C. E., 1999, *Espacio y vida cotidiana en la ciudad de México*, COLMEX, Centro de Estudios Demográficos y de Desarrollo Urbano, México.
- __ United Nations /Habitat, 2003, *The Challenge of Slums. Global Report on Human Settlements, 2003*, UK, USA: Earthscan-UN.
- __ United Nations/Departement of Economic and Social Affairs, 2009, *Demographic Yearbook 2007*, NY: UN.

-
- __ Acosta Sol E, 1999, «Del calpulli al barrio colonial», *Esencia-Espacio*, 8, σελ. 16-20.
- __ Blanco Gil J., Rivera Márquez J.A., López Arellano O., Rueda Arroniz F., «Polarización de la calidad de vida y de la salud en la Zona Metropolitana de la Ciudad de México», *Ciudades Latinoamericanas: Modernización y Pobreza*, XX Congreso de la Asociación Latinoamericana de Sociología América Latina y el Caribe: Perspectivas de su reconstrucción, PUEC, UNAM, México, D.F., σελ. 187-199.
- __ Contreras Suárez E., Jarquín Sánchez M.E., «Y si no todo es ingreso. Hurgando en las raíces de la pobreza urbana», *Ciudades Latinoamericanas: Modernización y Pobreza*, XX Congreso de la Asociación Latinoamericana de Sociología América Latina y el Caribe: Perspectivas de su reconstrucción, PUEC, UNAM, México, D.F., σελ. 201-213.
- __ Μαντουβάλου Μ.-Μαυρίδου Μ., 1993, «Αυθαίρετη Δόμηση: Μονόδρομος σε αδιέξοδο;», *Δελτίο Συλλόγου Αρχιτεκτόνων*, 7, σελ. 77-108.

- __ Rodríguez López A., 1998, «Vivienda e infraestructura urbana progresivas», *Esencia-Espacio*, 2, σελ. 10-11.
- __ Sánchez Ruiz G.G., 1999, «La ciudad de México, otro aspecto de la posmodernidad», *Esencia-Espacio*, 8, σελ. 4-7.
- __ Villavicencio Blanco J., 1996, «Política Habitacional y Programmas de Vivienda para los pobres de la Ciudad de México», *Ciudades Latinoamericanas: Modernización y Pobreza*, XX Congreso de la Asociación Latinoamericana de Sociología América Latina y el Caribe: Perspectivas de su reconstrucción, PUEC, UNAM, México, D.F., σελ. 255-265.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- __ Χαϊδοπούλου-Βρυχεία Μ., 2008, *Χρονοχώροι στην πόλη και καθημερινότητα. Συγκριτική μελέτη στην Αθήνα και την Πόλη του Μεξικού*, διδακτορική διατριβή, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο-Τμήμα Γεωγραφίας, Αθήνα

ΙΣΟΤΟΠΟΙ

- __ <http://www.inegi.org.mx/inegi/default.aspx>
- __ <http://zooburbia.blogspot.com/2009/08/conversaciones-intersticiales-05-laura.html>
- __ <http://www.magazinmx.com/bj/articulos/articulos.php?art=4141>
- __ <http://www.urbanismo.com/arquitecturayurbanismo/mexico-y-el-derecho-a-la-vivienda-ciudad-y-derecho-link-y-extracto/>
- __ <http://www.ub.es/geocrit/sn/sn-146%28028%29.htm>
- __ <http://www.jornada.unam.mx/2009/05/25/index.php?section=capital&article=043n1cap>
- __ http://www.unfpa.org/swp/2007/english/chapter_2/slums.html
- __ <http://www.edomex.gob.mx/poblacion/docs/2009/PDF/ZMVM.pdf>
- __ <http://ngm.nationalgeographic.com/ngm/0211/feature3/#>
- __ <http://unstats.un.org/unsd/demographic/products/dyb/dybsets/2007%20DYB.pdf>
- __ <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/LACEXT/0,,contentMDK:20340156~pagePK:146736~piPK:226340~theSitePK:258554,00.html>
- __ <http://www.letraslibres.com/index.php?art=6061>
- __ <http://www.mapasmexico.net/mapa-distritofederal.html#pdf>